

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ І ДІАГНОСТИКИ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ МІСТА У СИСТЕМІ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН

Маркуц Ю.І.

В статті автором представлені підходи до трактування понять «моніторинг» та «діагностика» в контексті місцевого бюджету, розроблений організаційний механізм процесу проведення діагностики бюджету міста, виділені направленості місцевого бюджету та наведена комплексна методика моніторингу та діагностики виконання доходів та видатків бюджету міста на основі використання методу коефіцієнтів. Наведені результати можуть використовуватися в науковій та практичній галузях фінансів, економіки та управління.

Ключові слова: моніторинг місцевого бюджету, діагностика місцевого бюджету, комплексна методика, організаційний механізм, доходи бюджету, видатки бюджету.

ФОРМИРОВАНИЕ МЕТОДИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ МОНИТОРИНГА И ДИАГНОСТИКИ ДОХОДОВ И РАСХОДОВ БЮДЖЕТА ГОРОДА В СИСТЕМЕ МЕЖБЮДЖЕТНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Маркуц Ю.И.

В статье автором представлены подходы к трактовке понятий «мониторинг» и «диагностика» в контексте местного бюджета, разработан организационный механизм процесса проведения диагностики бюджета города, выделены направленности местного бюджета и приведена комплексная методика мониторинга и диагностики исполнения доходов и расходов бюджета города на основе использования метода коэффициентов. Приведенные результаты могут использоваться в научной и практической областях финансов, экономики и управления.

Ключевые слова: мониторинг местного бюджета, диагностика местного бюджета, комплексная методика, организационный механизм, доходы бюджета, расходы бюджета.

FORMING OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO MONITORING AND DIAGNOSTICS BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES CITY'S BUDGET IN THE INTERGOVERNMENTAL SYSTEM

Markuts Y.I.

In this article the author presents approaches to the interpretation of the concepts of «monitoring» and «diagnosis» in the context of local government, an organizational mechanism for process diagnostics city budget allocated orientation of the local budget and presented a comprehensive method of monitoring and diagnostic performance of revenues and expenditures of the city on through the use of method coefficients. These results can be used in scientific and practical fields of finance, economics and management.

Key words: monitoring local budget, local budget diagnostics, an integrated technique institutional mechanism, budget revenues, expenditures budget.

Актуальність. З метою побудови ефективної системи управління місцевими бюджетами, їх формуванням, регулюванням і раціональним використанню актуальним та доцільним є створення та постійне оновлення певного набору показників для можливості адекватно оцінювати і своєчасно впливати на стан економіки території. На сьогоднішній день статистична, методична та методологічна бази управління бюджетом міста не дають можливості в найкоротші терміни організувати систему індикативного моніторингу і діагностики, яка б повністю охоплювала найважливіші економічні, фінансові та соціальні сфери і механізми. З цією метою вважаємо обґрунтованим розглядати підсистеми бюджетного менеджменту моніторингу та діагностики як найбільш інформативно повних, неупереджених та актуальних.

Ступінь дослідження проблеми. Для найбільш повного і всебічного процесу дослідження цілей, завдань, результатів даного процесу, а також розробки методики моніторингу і діагностики стану доходів і видатків бюджету на рівні території, вважаємо за необхідне визначитися з трактуванням понять «моніторинг бюджету» і «діагностика бюджету».

Термін «моніторинг» походить від лат. *monitor* – попереджуючий []. Методики моніторингу вперше стали застосовуватися в практиці природничих наук: біології, екології, медицини, метеорології та інших. Пізніше сфера використання моніторингу розширилася, і напрацьовані результати досліджень стали використовуватися в соціології, економіці, фінансах, політології та теорії управління. З метою визначення цілеспрямованого спостереження за одним і більше об'єктами деякої системи в просторі і часі, моніторинг став застосовуватися тільки в ХХ столітті. Цей факт пояснюється тією обставиною, що функції моніторингу були вбудовані в процес управління та окремим напрямком не виділялися. На сучасному етапі розвитку науки і практики, моніторинг вноситься на один рівень з іншими найважливішими етапами процесу управління, а в Сучасному економічному словнику Б.А. Райзберга моніторинг визначається як безперервне спостереження за економічними об'єктами, аналіз їх діяльності як складова частина управління [6].

В цілому, питанням моніторингу, дослідженню його теоретичних і прикладних аспектів приділяють увагу багато вітчизняних і зарубіжних вчених: Б. Винницький, В. Галицин, Ж. Ганеева, З. Герасимчук, Б. Данилишин, А. Джекобс, Р. Корд, М. Ленд'ел, Р. Манн, Н. Педченко, Г. Савицька, І. Санжаровский, В. Чепурко та інші.

Згідно з визначенням колективу авторів М. Ленд'ела, Б. Винницького, Ю. Ратейчик, І. Санжаровської, моніторинг – це детермінований в часі та систематизований в завданнях і параметрах процес відстеження відхилення реального стану об'єкта від запланованого або очікуваного [2]. За визначенням В.К. Галицина, моніторинг - це безперервне спостереження за економічними (або будь-якими іншими) об'єктами, аналіз їх діяльності як складова частина управління [4]. Н.С. Педченко вважає, що моніторинг - це бізнес-розвідка, яка передбачає економічне спостереження за об'єктом дослідження з метою збору необхідної інформації, її аналізу та отримання достовірної оцінки, яка має практичну цінність і рекомендаційний характер щодо вирішення поставленої проблеми, відповідність встановленим рекомендованим параметрам і короткостроковий прогноз для забезпечення стратегічних напрямів економічного і соціального розвитку. Моніторинг базується на інформації, яка відображає економічні процеси в суспільстві, пов'язані з фінансовою, інвестиційною, банківською та іншими видами діяльності [4]. Згідно з матеріалами Інституту соціально-економічного розвитку міста, моніторинг - це визначений у часі і систематизований в завданнях процес відслідковування відхилення реального стану виконання стратегічного плану від запланованого [7].

В рамках дослідження вважаємо за необхідне розуміти моніторинг бюджету міста як безперервний процес спостереження, збору та обліку інформації, необхідної для оцінки, аналізу і діагностики процесу управління ресурсами бюджету міста.

Метою проведення моніторингу на рівні місцевого бюджету є формування інформаційного банку даних для прийняття якісних, своєчасних і ефективних управлінських рішень з управління бюджетом території.

Серед вчених і економістів існує безліч підходів до трактування та змісту процесу діагностики, незважаючи на те, що дане поняття досить широко використовується при дослідженні практичних всіх проблем вдосконалення будь-якого процесу.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Безпосередньо термін «діагностика» запозичений з медицини (від грец. diagnosis – розпізнавання, визначення). Сучасні теоретико-прикладні дослідження свідчать про безліч підходів до трактування даного поняття (табл. 1) [2,4,6-7].

Таблиця 1. Підходи до трактування поняття «діагностика» різними авторами

Автор	Сутність трактовки терміна «діагностика»
А.Є. Воронкова	Діагностика - це різновид управлінської діяльності, спрямованої на встановлення і вивчення ознак, оцінку внутрішнього стану управління підприємством і виявлення проблем ефективного функціонування та розвитку системи управління, а також формування шляхів їх вирішення
Н.А. Лисенко, Б.Ю. Сербиновський, С.Н. Цветкова	Діагностика - це вчення про методи, процеси і принципи розпізнавання «хвороб» виробничої системи і постановки діагнозу, оцінки її стану та перспектив розвитку, вимірювання параметрів, встановлення і вивчення ознак «хвороб» з метою підтримки здатності ефективно функціонувати і пристосовуватися до змін зовнішнього середовища
А.А. Модін, В.Н. Єфімов, М.Ф. Коротяєв, І.С. Зингер	Діагностика - це комплекс досліджень, спрямованих на виявлення цілей функціонування господарюючого суб'єкта та їх досягнення
В.Г. Герасимчук	Діагностика - це визначення суті та особливостей проблеми на основі всеохоплюючого аналізу, застосовуючи певний набір принципів та методів його проведення
А.І. Муравйов	Діагностика - це спосіб встановлення характеру порушень нормального ходу господарського процесу на основі типових ознак, властивих тільки даному порушенню
О.В. Мороз, О.А. Сметанюк	Діагностика - це здатність оперативно розпізнавати дестабілізуючі чинники і процеси на підприємстві, забезпечувати прийняття випереджальних управлінських заходів з метою запобігання виникнення нових проблем у розвитку організації та підвищення ефективності системи управління в цілому
І.В. Кривов'язюк	Діагностика - самостійна система, інтегруюча аналітичну контрольну, стимулюючу, індикативну, прогнозу, управлінську функції на рівні підприємства
Р.З. Дармиц, Г.В. Лещук	Діагностика - це складова управлінської діяльності з питання дослідження і аналізу фінансово-господарського стану підприємства з метою виявлення відхилень, мінімізації негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, а також формування рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень
Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський, Є.Б. Стародубцева	Діагностика - сукупність досліджень для визначення цілей функціонування господарського об'єкта (організації, підприємства), способів їх досягнення, виявлення проблем та варіантів їх вирішення

Розрізняють безліч видів діагностики, серед яких: діагностика економічної системи, діагностика проблеми, управлінська діагностика, бізнес-діагностика, діагностика кризи розвитку, а також, економічна діагностика, яка в свою чергу поділяється на операційну, фінансову та інвестиційну, в залежності від поставленої мети, а також рівня застосування, об'єкту і терміну проведення.

На рисунку представлений організаційний механізм процесу проведення діагностики бюджету міста, в якому крім функцій, завдань і видів діагностики відображені етапи проведення діагностики бюджету, а також її суб'єкти та об'єкт.

Вважаємо, що під діагностикою бюджету міста слід розуміти комплексне дослідження стану формування та виконання бюджету в процесі бюджетного менеджменту з метою виявлення вузьких місць, відхилень, встановлення причин і розробки рекомендацій щодо їх усунення. Об'єктом діагностики в даному випадку можуть виступати як в цілому доходи і видатки бюджету, так і окремі його складові (наприклад, загальний або спеціальний фонди). Суб'єктом діагностики бюджету міста є органи місцевого самоврядування.

Метою діагностики бюджету міста є надання органам місцевого самоврядування необхідної інформації для прийняття управлінських рішень щодо використання різноманітного методологічного апарату та інструментарію для визначення стану місцевого бюджету та розробки комплексу заходів, спрямованих на поліпшення його стану.

Як видно з організаційного механізму (рис.), моніторинг і діагностика є взаємопов'язаними підсистемами процесу реалізації управлінських функцій, а, отже, застосування і використання їх в комплексі з іншими підсистемами (аналізу, економічної оцінки) забезпечує отримання найбільш повної, достовірної та якісної інформації для прийняття управлінських рішень по бюджету в цілому, що дозволяє своєчасно і правильно реагувати на мінливі економічні, соціальні та інші тенденції в суспільстві, а значить направляти бюджетні кошти на досягнення ефективних результатів.

Окремою важливою ланкою наведеного організаційного механізму є інструментарій проведення діагностики місцевого бюджету. Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних вчених в даному напрямку показав, що особливу увагу в даному питанні приділяється проведенню діагностики на основі аналізу відносних показників (коефіцієнтів). Розробці коефіцієнтів для оцінки фінансового стану місцевого бюджету займаються такі вчені: Афанасьєва А.В., Камінська І.М., Сорокіна Т.В., Сумська Т.В., Усков І.В., Чумак М.В. та інші. На думку даних вчених метод коефіцієнтів дозволяє більш точно встановити взаємозв'язки між показниками бюджету, оцінити ефективність формування доходної частини бюджету та раціональність використання видатків.

Аналіз коефіцієнтів, які наведені в сучасних наукових та практичних рекомендаціях з цього напрямку, дозволяє зробити висновок про недостатність таких розробок, що свідчить про відсутність всебічного моніторингу та діагностики бюджету на досліджуваному рівні. Більшість наявних коефіцієнтів тільки з фінансового боку дозволяють досліджувати бюджет, поверхнево зачіпаючи його соціальну сторону і абсолютно не розкриваючи економічну. А оскільки бюджетом будь-якого рівня неможливо ефективно управляти не маючи повноцінної картини його впливу на соціально-економічний розвиток суспільства, розробка комплексної методики моніторингу і діагностики доходів і видатків місцевого бюджету є необхідною і об'єктивною.

Великим тлумачним словником української мови серед інших надано наступне визначення методики: «методика - це сукупність взаємопов'язаних способів і прийомів доцільного проведення будь-якої роботи; це документ, який описує послідовність методів, правил і засобів виконання роботи».

Основною метою розробки системи моніторингу і діагностики бюджету міста є своєчасне виявлення відхилень фактичних показників бюджету від запланованих, що викликають погіршення його фінансового стану, соціальної напруги та інших негативних наслідків і виявлення причин, що викликали такі відхилення, а також розробка пропозицій і заходів щодо відповідного коригування управлінських рішень по бюджету з метою нормалізації ситуації, виявлення резервів бюджету та підвищення ефективності формування та використання бюджетних ресурсів.

Побудова методики моніторингу і діагностики стану місцевого бюджету включає в себе ряд основних етапів.

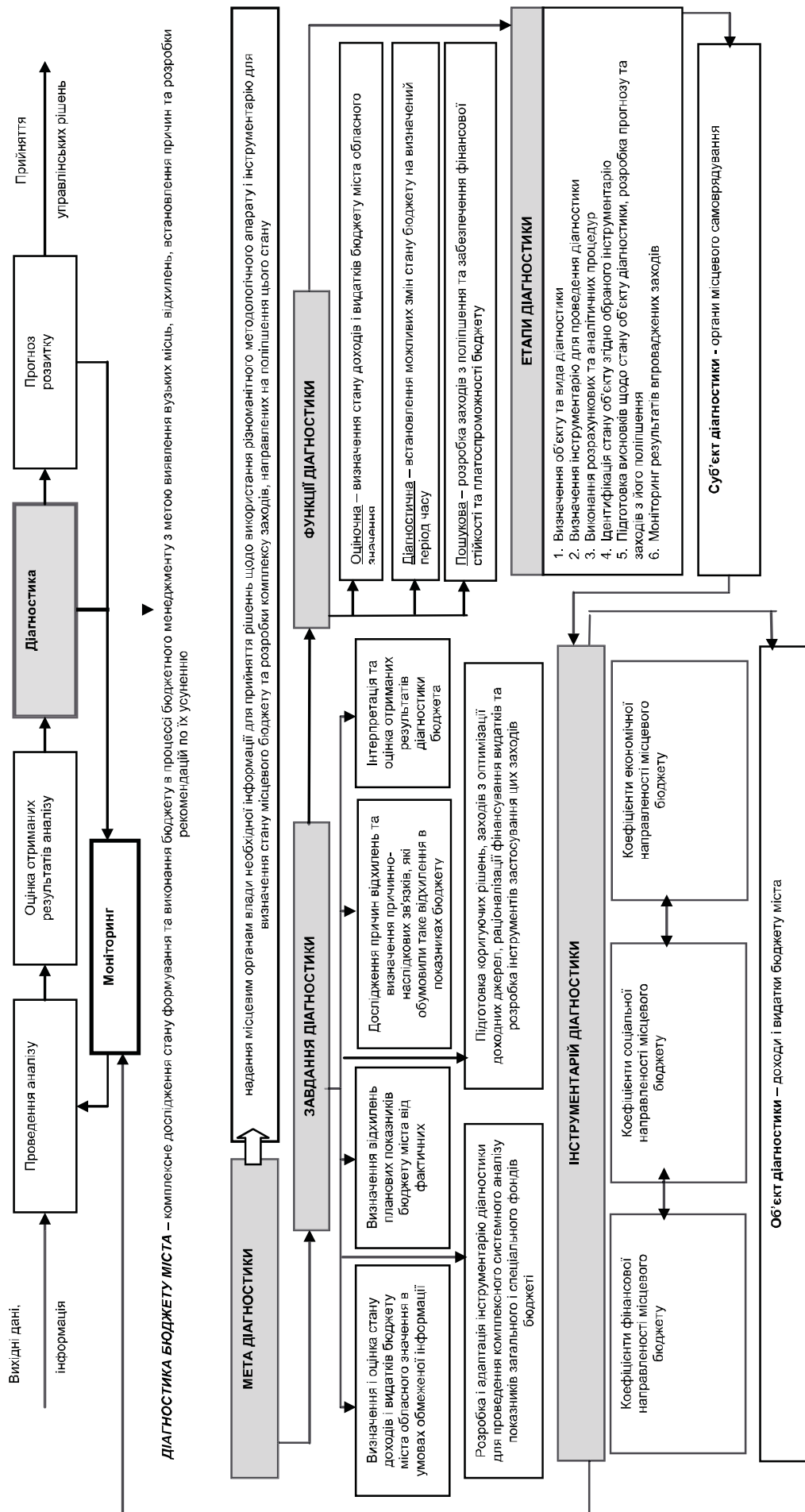

Рисунок. Організаційний механізм проведення діагностики бюджету міста

Таблиця 2. Показники місцевого бюджету на основі методу коефіцієнтів в розрізі підгруп направленостей

Найменування коефіцієнта	Розрахункова формула коефіцієнта	Значення коефіцієнта	Діапазон значень	Номер формули	Умовні позначення
I. Фінансова спрямованість місцевого бюджету					
Коефіцієнт стійкості бюджету (K_{ub})	$K_{ub} = \frac{D_{all}}{R_{all}} + \frac{KZ}{R_{all}} + \frac{D_{all} - Tr}{D_{all}}$	Показує рівень стабільності місцевих органів влади та забезпечення власними надходженнями в загальній сумі бюджетних коштів	[1,0; 1,2]	(2.3.1)	D_{all} – загальна сума доходів місцевого бюджету; R_{all} – загальна сума видатків місцевого бюджету; Tr – загальна сума трансфертів в місцевому бюджеті; D_{sb} – власні доходи місцевого бюджету; P_{bv} – безоплатні надходження місцевого бюджету; R_{min} – мінімальні витрати місцевого бюджету; KZ – кредиторська заборгованість місцевого бюджету; D_{uch} – доходи, які враховуються при визначенні об'єму міжбюджетних трансфертів; R_{sc} – видатки бюджету на соціальні статті;
Коефіцієнт бюджетної самостійності (K_{sm})	$K_{sm} = \frac{D_{sb}}{D_{all}}$	Відображає міру залежності власних фінансових ресурсів місцевих органів влади при фінансуванні видатків місцевого бюджету від трансфертів з державного бюджету	[0,3; 0,5]	(2.3.2)	
Коефіцієнт бюджетної залежності (K_z)	$K_z = \frac{P_{bv}}{D_{all} - P_{bv}}$	Характеризує ступінь самофінансування бюджету за рахунок коштів від безоплатних надходжень	[0,1; 0,3]	(2.3.3)	
Коефіцієнт бюджетного покриття (K_{bk})	$K_{bk} = \frac{D_{all}}{R_{all}}$	Показує рівень відповідності доходів місцевих бюджетів повноваженням, покладеним на місцеві органи влади	[0,8; 1,0]	(2.3.4)	
Коефіцієнт бюджетної адекватності (K_{ak})	$K_{ak} = \frac{D_{sb}}{R_{min}}$	Характеризує ступінь фінансування захищених статей видатків місцевих бюджетів власними доходами	[0; 0,5]	(2.3.5)	
Коефіцієнт бюджетного вилучення (K_{ib})	$K_{ib} = \frac{D_{uch}}{D_{all}}$	Відображає міру впливу державних органів влади на формування доходів місцевих бюджетів	[0,1; 0,3]	(2.3.6)	
Коефіцієнт бюджетної дотаційності (K_{bd})	$K_{bd} = \frac{Tr}{D_{all}}$	Показує частку міжбюджетних трансфертів у загальному обсязі доходів місцевого бюджету	[0,1; 0,3]	(2.3.7)	
Коефіцієнт фінансування захищених видатків бюджету (K_{zrb})	$K_{zrb} = \frac{R_{min}}{R_{all}}$	Відображає частку витрат бюджету міста на захищені статті видатків у загальному обсязі видатків бюджету	[0,2; 0,5]	(2.3.8)	
Коефіцієнт бюджетної заборгованості (K_{bz})	$K_{bz} = \frac{KZ}{R_{all}}$	Характеризує рівень заборгованості місцевого бюджету на звітну дату	[0; 0,1]	(2.3.9)	
II. Соціальна спрямованість місцевого бюджету					
Коефіцієнт соціальної забезпеченості (K_{so})	$K_{so} = \frac{D_{all}}{K_n}$	Відображає рівень доходів бюджету міста на душу населення міста	-	(2.3.10)	K_n – чисельність населення території; Z_{zp} – об'єм заборгованості з заробітної плати; N_{dh} – надходження податку на доходи фізичних осіб в бюджет міста; P_n – податкові надходження в бюджеті міста; PR_p – прибуток підприємств, який підлягає оподаткуванню; R_{iv} – видатки місцевого бюджету на інвестиційний розвиток; N_{db} – об'єм податкової недоїмки в бюджеті міста; L_b – сума наданих податкових пільг; R_{in} – видатки бюджету міста на інновації
Коефіцієнт бюджетно-соціальної результативності (K_{bsr})	$K_{bsr} = \frac{R_{all}}{K_n}$	Показує ефективність витрачання коштів бюджету в розрахунку на одного мешканця міста	-	(2.3.11)	
Коефіцієнт соціальності бюджету (K_{scb})	$K_{scb} = \frac{R_{sc}}{R_{all}}$	Характеризує ступінь видатків бюджету на соціальну сферу	[0,3; 0,6]	(2.3.12)	
Коефіцієнт податкового тягара населення (K_{nb})	$K_{nb} = \frac{N_{dh}}{K_n}$	Відображає рівень податкового тиску в доходах одного мешканця міста	-	(2.3.13)	
Коефіцієнт сукупної заборгованості з заробітної плати (K_{zsp})	$K_{zsp} = \frac{Z_{zp}}{KZ}$	Характеризує рівень заборгованості по заробітній платі в бюджетній сфері	[0,5; 1]	(2.3.14)	
Коефіцієнт заборгованості з заробітної плати на 1 мешканця міста (K_{zp})	$K_{zp} = \frac{Z_{zp}}{K_n}$	Показує обсяг заборгованості з виплати заробітної плати на підприємствах міста усіх форм власності у розрахунку на 1 мешканця	-	(2.3.15)	
III. Економічна спрямованість місцевого бюджету					
Коефіцієнт податкового навантаження (K_{ng})	$K_{ng} = \frac{P_n}{PR_p}$	Характеризує ступінь податкового тягара в обсязі прибутку підприємств міста, що підлягає оподаткуванню	[0,1; 0,3]	(2.3.16)	
Коефіцієнт інвестиційності бюджету (K_{ivb})	$K_{ivb} = \frac{R_{iv}}{R_{all}}$	Показує рівень витрат бюджету, що спрямовуються на інвестиційний розвиток міста	[0,1; 0,3]	(2.3.17)	
Коефіцієнт недоїмки бюджету (K_{ndb})	$K_{ndb} = \frac{N_{db}}{P_n}$	Відображає обсяг недоїмки надходжень до дохідної частини бюджету міста	[0; 0,1]	(2.3.18)	
Коефіцієнт бюджетної лояльності (K_{bl})	$K_{bl} = \frac{L_b}{P_n}$	Показує ступінь обґрунтованості наданих податкових пільг для суб'єктів господарювання міста	[0,1; 0,5]	(2.3.19)	
Коефіцієнт інноваційності бюджету (K_{inb})	$K_{inb} = \frac{R_{in}}{R_{all}}$	Характеризує рівень витрат бюджету міста на інноваційний розвиток	[0,1; 0,3]	(2.3.20)	

Першим етапом є вибір для дослідження і спостереження найбільш важливих напрямів і цільових показників бюджету. В процесі такого вибору необхідно орієнтуватися на життєво важливі нормативи і систему показників, що характеризують різні аспекти соціального, фінансового та економічного напрямків. Другий етап полягає в побудові так званої «системи стандартів». В якості таких стандартів виступають розроблені діапазони граничних значень по кожному коефіцієнту. Третій етап полягає в проведенні розрахунків і побудові матриці інформативних звітних результатів по кожному з коефіцієнтів в розрізі виділених напрямів. Четвертий етап полягає у встановленні розмірів відхилень результатів діагностики по кожному напрямку за певний період (на початок і кінець бюджетного року). П'ятий етап - аналіз основних причин, в разі наявності відхилень розрахункових показників коефіцієнтів в порівнянні з початком бюджетного періоду. В процесі даного аналізу в першу чергу виділяються і розглядаються ті коефіцієнти, за якими спостерігаються найбільш значні відхилення. Шостий етап включає в себе визначення системи дій у разі виявлення негативних відхилень і розробку заходів щодо поліпшення ситуації, що склалася. Сьомий етап полягає у виявленні резервів місцевого бюджету, підвищенні ефективності його наповнення та раціональності використання коштів. Вихідними даними для розробленої методики є абсолютні планові та фактичні демографічні, статистичні, бюджетні і макроекономічні показники соціально-економічного розвитку міста.

Для дослідження представлених показників традиційно найбільш поширеним є практика застосування горизонтального і вертикального аналізу. Горизонтальний аналіз - це порівняння кожного значення доходів і витрат бюджету з попереднім періодом. В процесі даного аналізу визначають відхилення звітних показників бюджету від запланованих. Вертикальний аналіз - це визначення структури фінансових показників, яке дозволяє визначити найбільш вагомий складовий в доходах і видатках бюджету. З метою більш глибокого і повного проведення моніторингу та діагностики місцевого бюджету вважаємо доцільним використовувати метод коефіцієнтів (або метод відносних показників), який враховує співвідношення між окремими показниками місцевих бюджетів в абсолютній величині та дозволяє визначити тенденції і взаємозв'язки між ними.

Оскільки місцевий бюджет - це основний фінансовий план території, фінансові показники складають основу для проведення його діагностики. Фінансовий стан місцевих бюджетів характеризується використанням фінансових ресурсів і джерел їх формування, звідси впливає перша підгрупа розробленої методики - фінансова спрямованість місцевого бюджету.

Сьогодні соціальна орієнтація бюджету як на рівні держави, так і на рівні органів місцевого самоврядування є надзвичайно важливою для України, про що свідчить соціальна спрямованість прийнятих законів України «Про державний бюджет» і рішень про місцеві бюджети. Підтверджують даний факт щорічно зростаючі обсяги номінальних асигнувань на розвиток соціально-культурної сфери, які, на жаль, не демонструє поліпшення ситуації в даному напрямку. Таким чином, дослідження соціальної спрямованості бюджету є невід'ємною складовою комплексної діагностики місцевого бюджету та повинно базуватися не тільки на характеристиці соціальних витрат, а й на їх результативності.

Економіка території і бюджет території - поняття нероздільні, оскільки наповнення останнього напрямку пов'язано із станом розвитку реального сектора економіки, що в свою чергу знаходиться в тісній залежності від фінансово-бюджетної політики місцевого рівня. Місцевий бюджет - найбільш ефективний регулятор економіки, який відображає обсяги необхідних фінансових ресурсів, що визначає конкретні напрями використання коштів і спрямовує фінансово-економічну діяльність території, а відповідно, дослідження його економічної спрямованості є невід'ємною частиною системи моніторингу і діагностики.

Враховуючи викладене, вважаємо обґрунтованим і необхідним використовувати в запропонованій методиці розрахунок показників місцевого бюджету згідно з наведеними підгрупами із застосуванням методу коефіцієнтів (таблиця 2).

Представлені коефіцієнти дозволяють діагностувати стан місцевого бюджету за основними напрямками соціально-економічного розвитку території. Кожен з коефіцієнтів відображає окремий напрямок, характеризує співвідношення найважливіших показників бюджетної системи міста і показує цілісну картину впливу місцевого бюджету на соціально-економічний розвиток території. При цьому окремо поданий коефіцієнт має власний діапазон значень, який дозволяє більш точно визначити його відхилення на початок і кінець бюджетного періоду.

Проводити розрахунки значень по кожному показнику вважаємо необхідним двічі за звітний період: на початок і кінець бюджетного року, з метою найбільш точного відстеження змін стану бюджету і діагностики його впливу на розвиток міста. Одночасно з цим пропонується проводити моніторинг основних макроекономічних показників, дослідити тенденції в економіці території для виявлення більш повної характеристики соціально-економічних процесів життєдіяльності суспільства.

Результати розрахунків показників пропонується формувати в матрицю значень, яка схематично має вигляд, представлений в таблиці 3.

Таблиця 3. Схематична матриця результатів розрахунку показників діагностики місцевого бюджету

№	Найменування показника	Діапазон значення	Роки		Характеристика соціально-економічного стану міста
			Початок бюджетного року	Кінець бюджетного року	
1

З метою найбільш повного і об'єктивного трактування матриці значень вважаємо доцільним подання її результатів в графічному вигляді в розрізі показників. Отримані результати вимагають точної економічної оцінки та інтерпретації за допомогою порівняння даних на початок і кінець бюджетного року, а також відстеження отриманих результатів за роками з метою встановлення тенденцій і характеристику соціально-економічних процесів.

Висновки. За підсумками проведених розрахунків, на підставі матриці результатів встановлюються розміри відхилень значень коефіцієнтів в розрізі кожного напрямку за певний період (на початок і кінець бюджетного року). Даний моніторинг значень коефіцієнтів діагностики дозволяє відстежити в динаміці зміни у фінансовій, економічній і соціальній сферах, і провести аналітичне дослідження основних причин, в разі наявності відхилень звітних показників коефіцієнтів, в порівнянні з початком бюджетного періоду. Окрему увагу в процесі аналізу в першу чергу приділяється коефіцієнтам, по яких спостерігаються найбільш значні відхилення. Наявність таких коефіцієнтів сигналізує про можливі різкі коливання в економічному або фінансовому стані території міста, викликані як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, які вимагають точної економічної оцінки, чіткої інтерпретації отриманих результатів та прийняття оперативних і зважених управлінських рішень, спрямованих на виявлення негативних відхилень і розробку заходів щодо поліпшення ситуації, що склалася. Як наслідок даного процесу, відбувається виявлення резервів місцевого бюджету, підвищення ефективності його наповнення та раціональності використання коштів.

Список використаних джерел

1. Балацкий Е.О. Оценка эффективности исполнения местного бюджета / Е.О. Балацкий // Бизнесинформ. – 2009. – № 12 (1). – С. 10-12.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

2. Валентюк І. Новітні технології моніторингу регіонального розвитку / І. Валентюк // Управління сучасним містом. – 2008. - № 1-4/1-12 (29-32). – С. 108-114.
3. Левицька С.О. Інформаційне забезпечення ефективного використання бюджетних коштів / С.О. Левицька // Фінанси України. – 2004. - № 12. – С. 7-22.
4. Луніна І.О. Методичні засади моніторингу місцевих бюджетів у контексті забезпечення стабільності державних фінансів / І.О. Луніна, Д.М. Серебрянська // Фінанси України. – 2013. - № 7. – С. 33-43.
5. Максименко Л.П. Інноваційні механізми реалізації повноважень Міністерства фінансів України як суб'єкта державного фінансового моніторингу / Л.П. Максименко, І. Ю. Чумакова // Фінанси України. – 2012. - № 9. – С. 54-68.
6. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 4-е изд., перераб и доп. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 480 с.
7. Шутка М.В. Теоретичні засади моніторингу ресурсного забезпечення місцевих бюджетів / М.В. Шутка // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2008. – Т. 2, вип. 4. - С. 129-136.

References

1. Balatsky E. Evaluation of execution of the local budget: Biznesinform. 2009. №12 (1). P. 10-12.
2. Valentyuk I. New technologies of monitoring regional development: Management modern city. 2008. № 1-4 / 1-12 (29-32). P. 108-114.
3. Levytska S. Information support effective use of public funds: Finance of Ukraine. 2004. № 12. P. 7-22.
4. Lunina I. Methodical bases of monitoring local budgets in the context of ensuring the sustainability of public finances: Finance of Ukraine. 2013. № 7. S. 33-43.
5. Maksymenko L. Innovative mechanisms for implementing powers of the Ministry of Finance of Ukraine as a subject of state financial monitoring: Finance of Ukraine. 2012. № 9. S. 54-68.
6. Raizberg B. Contemporary Dictionary of Economics. M. : INFRA-M, 2005. 480p.
7. Shutka M. Theoretical bases of monitoring resource support local budgets: Actual problems of the region's economy. 2008. V. 2, no. 4. P. 129-136.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Маркуц Юлія Ігорівна, аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
e-mail: j_markuts@mail.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Маркуц Юлия Игоревна, аспирант
Киевский национальный торговельно-экономический университет
ул. Киото, 19, г. Киев, 02156, Украина
e-mail: j_markuts@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Markuts Yuliya Igorevna, postgraduate student
Kiev National University of Trade and Economics
19, Kioto street, Kiev, 02156, Ukraine
e-mail: j_markuts@mail.ru

УДК 94:655.41 (477) «1920»

ЦІНОВА ПОЛІТИКА ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЯЦІЇ СПОЖИВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ 1920-Х РР.

Молоткіна В.К.

Предмет. Книжковий ринок України 1920-х рр.

Мета роботи. В даній статті автор ставить за мету показати як в 1920-і рр. держава формувала читацький інтерес, регулювала характер і пріоритети попиту споживача друкованої продукції засобами цінової політики.

Метод або методологія проведення роботи. В ході вивчення проблеми застосовувалися як загальнонаукові, міждисциплінарні, загальноісторичні, так і спеціальні методи наукового дослідження.

Результати роботи. Проведено історичний огляд книжкового ринку України в 1920-і рр. Визначено пріоритети споживачів друкованої продукції. Встановлено, що держава намагалась не допустити ринкового впливу на встановлення цін і виступила його регулятором.

Галузь застосування результатів. Результати роботи можуть бути використані у навчальному процесі вищих навчальних закладів при викладанні дисципліни «Організація захисту прав споживачів».

Висновки. Питання здешевлення книжок стало послідовною партійною та державною політикою. І, хоча, державну дотацію зосередили в основному на книгах для села, масовій соціально-політичній літературі, яка перестала бути рентабельною на ринку книги, і підручниках, та, в результаті цілеспрямованої державної політики, книга дешевшала.

Ключові слова: видавництво, друкована продукція, ідеологія, книга, книгопоширення, книжковий ринок, література, споживач, цінова політика.

ЦЕНОВАЯ ПОЛИТИКА КАК СРЕДСТВО СТИМУЛЯЦИИ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ПРОДУКЦИИ В УКРАИНЕ 1920-Х ГГ.

Молоткіна В.К.

Предмет. Книжный рынок Украины 1920-х гг.

Цель работы. В данной статье автор ставит за цель показать как в 1920-е гг. государство формировало читательский интерес, регулировало характер и приоритеты спроса потребителей печатной продукции средствами ценовой политики.